

מכון הדר

MECHON HADAR

Between Personal Responsibility and Public Policy: Where Does Torah Place the Responsibility for Justice?

Rabbi Jason Rubenstein- rubenstein@mechonhadar.org

Summer Yom Iyyun 2016

1. Communal Redistribution: Amplifying Individual Responsibility

Deuteronomy 15

⁷If, however, there is a needy person among you, one of your kinsmen in any of your settlements in the land that the Lord your God is giving you, do not harden your heart and shut your hand against your needy kinsman. ⁸Rather, you must open your hand and lend him sufficient for whatever he needs. ⁹Beware lest you harbor the base thought, “The seventh year, the year of remission, is approaching,” so that you are mean to your needy kinsman and give him nothing. He will cry out to the Lord against you, and you will incur guilt. ¹⁰Give to him readily and have no regrets when you do so, for in return the Lord your God will bless you in all your efforts and in all your undertakings. ¹¹For there will never cease to be needy ones in your land, which is why I command you: open your hand to the poor and needy kinsman in your land.

דברים פרק טו

(ז) כִּי יִהְיֶה בְּךָ אֲבִיּוֹן מֵאַחַד אַחֶיךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר יִקְנֶה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לֹא תֹאמַר אֶת לִבִּי וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ מֵאֶחֶיךָ הָאֲבִיּוֹן:
(ח) כִּי פָתַח תִּפְתָּח אֶת יָדְךָ לוֹ וְהֶעֱבַט תַּעֲבִיטֶנּוּ דֵּי מַחֲסָרוֹ אֲשֶׁר יִחְסַר לוֹ:
(ט) הִשְׁמַר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דְבָר עִם לִבְּךָ בְּלִיעַל לֵאמֹר קָרְבָה שְׁנַת הַשְׁבָּע שְׁנַת הַשְׁמִטָּה וְרָעָה עֵינֶיךָ בְּאֶחֶיךָ הָאֲבִיּוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עָלֶיךָ אֵל יִקְנֶה וְהָיָה בְּךָ חַטָּא:
(י) נָתַתָּ תִתֵּן לוֹ וְלֹא יִרַע לִבְּךָ בְּתִתֶנּוּ לוֹ כִּי בְּגָלַל הַדְּבָר הַזֶּה יִבְרָכְךָ יִקְנֶה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל מְשָׁלַח יָדְךָ:
(יא) כִּי לֹא יִחַדֵּל אֲבִיּוֹן מִקְרֵב הָאָרֶץ עַל פֶּן אֲנֹכִי מִצְוֹן לֵאמֹר פָּתַח תִּפְתָּח אֶת יָדְךָ לְאֶחֶיךָ לְעֹנֶיךָ וּלְאֲבִינֶךָ בְּאַרְצְךָ:

Tosefta Peah 4:9

If she lived there thirty days - she is one of people of the city for the food pantry. For clothing - six months. And for the

תוספתא מסכת פאה (ליברמן) פרק ד

city's taxes - twelve months.

Maimonides Gifts to the Poor ch. 9

1. In every city where Jews live, they are obligated to appoint faithful, men of renown as trustees of a charitable fund. They should circulate among the people from Friday to Friday and take from each person what is appropriate for him to give and the assessment made upon him. They then allocate the money from Friday to Friday, giving each poor person sufficient food for seven days. This is called the *kupah*.

2. Similarly, we appoint trustees who take bread, different types of food, fruit, or money from every courtyard from those who make a spontaneous donation and divide what was collected among the poor in the evening, giving each poor person sustenance for that day. This is called the *tamchui*.

3. We have never seen nor heard of a Jewish community that does not have a *kupah* for charity. A *tamchui*, by contrast, exists in some communities, but not in others. The common practice at present is that the trustees of the *kupah* circulate [among the community and collect] every day and divide [the proceeds] every Friday.

2. Communal Giving: Against Individual Recalcitrance

Maimonides Gifts to the Poor 7:10

When a person does not want to give charity or desires to give less than what is appropriate for him, the court should compel him and give him stripes for rebellious conduct until he gives the amount it was estimated that he should give. We take possession

אם שהוא שם שלשים יום הרי הוא כאנשי העיר לקופה ולכסות ששה חדשים ל[פס]י העיר שנים עשר חדש

רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ט

הלכה א) כל עיר שיש בה ישראל חייבין

להעמיד מהם גבאי צדקה אנשים ידועים ונאמנים שיהיו מחזירין על העם מערב שבת לערב שבת ולוקחין מכל אחד ואחד מה שהוא ראוי ליתן ודבר הקצוב עליו, והן מחלקין המעות מערב שבת לערב שבת ונותנין לכל עני ועני מזונות המספיקין לשבעה ימים, וזו היא הנקרא קופה.

הלכה ב) וכן מעמידין גבאין שלוקחין בכל יום

ויום מכל חצר וחצר פת ומיני מאכל או פירות או מעות ממי שמתנדב לפי שעה, ומחלקין את הגבוי לערב בין העניים ונותנין לכל עני ממנו פרנסת יומו, וזהו הנקרא תמחוי.

הלכה ג) מעולם לא ראינו ולא שמענו בקהל

מישראל שאין להן קופה של צדקה, אבל תמחוי יש מקומות שנהגו בו ויש מקומות שלא נהגו בו, והמנהג הפשוט היום שיהיו גבאי הקופה מחזירין בכל יום ומחלקין מערב שבת לערב שבת.

רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ז

הלכה י

מי שאינו רוצה ליתן צדקה או שיתן מעט ממה שראוי לו, בית דין כופין אותו ומכין אותו מכת מרדות עד שיתן מה שאמדוהו

of his property when he is present and expropriate the amount that is appropriate for him to give. We expropriate property for the sake of charity even on Fridays.

Bavli Bava Batra 8b

Our Rabbis taught: The charity fund is collected by two persons [jointly] and distributed by three. It is collected by two, because any office conferring authority over the community must be filled by at least two persons. It must be distributed by three, on the analogy of money cases [which are tried by a Beth din of three]...

What authority is involved [in collecting for charity]? — As was stated by R. Nahman in the name of Rabbah b. Abbuha, because the collectors can seize possessions for tzedakah even on Friday. Is that so? Is it not written, I will punish all that oppress them, even, said R. Isaac b. Samuel b. Martha in the name of Rab, the collectors for charity? — There is no contradiction. The one [Rab] speaks of a well-to-do man, the other of a man who is not well-to-do; as, for instance, Raba compelled R. Nathan b. Ammi to contribute four hundred zuz for charity.

Mishna Kiddushin ch. 4

We do not investigate neither from the altar and above, nor from the platform and above, nor from the Sanhedrin and above. Anyone whose fathers were established [i.e., known] to be officers of the masses, [or] collectors of charity may marry into the priesthood, and there is no need to investigate them.

Maimonides comment ad loc

“Collectors of charity” - they are constantly battling with people in forcing them to give according to our principle, “we seize

ליתן, ויורדין לנכסיו בפניו ולוקחין ממנו מה שראוי לו ליתן, וממשכנין על הצדקה ואפילו בערבי שבתות.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף ח

עמוד ב

תנו רבנן: קופה של צדקה נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה, נגבית בשנים - שאין עושים שררות על הצבור פחות משנים, ומתחלקת בשלשה - כדיני ממונות...

מאי שררותא? דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה: לפי שממשכנין על הצדקה ואפילו בע"ש. איני? והא כתיב: ופקדתי על כל לוחציו, ואמר ר' יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב: ואפי' על גבאי צדקה! לא קשיא: הא דאמיד, הא דלא אמיד. כי הא דרבא אכפיה לרב נתן בר אמי, ושקיל מיניה ארבע מאה זוזי לצדקה. והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע וגו' - זה דיין שדן דין אמת לאמתו, ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד - אלו גבאי צדקה.

משנה מסכת קידושין פרק ד

אין בודקין לא מן המזבח ולמעלה ולא מן הדוכן ולמעלה ולא מן סנהדרין ולמעלה וכל שהוחזקו אבותיו משוטרי הרבים וגבאי צדקה משיאין לכהונה ואין צריך לבדוק אחריהן

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת קידושין

פרק ד

וגבאי צדקה, הם תמיד בריב עם בני אדם על שכופין את בני אדם ליתן כפי שהכלל

possessions for tzedakah, even on Friday”. So if they had any disqualification, others would have insulted them with it, and it would have become well-known.

אצלינו ממשכנין על הצדקה ואפילו בערב שבת, ואלו היה בהם פסלנות היו מחרפים אותם בכך והיה הדבר מתפרסם.

3. Bringing it Together: From Talmudic Principle to Judicial Authority

Exodus ch. 20

¹²Honor your father and your mother, that you may long endure on the land that the Lord your God is assigning to you.

Bavli Hullin 110b

They brought before Rav Nachman a man who did not honor his mother or father, and bound him. Rav Nachman said to them, “Release him, because it is taught ‘Courts are not instructed regarding any positive commandment accompanied by a reward.’

Bavli Ketubbot 49b

When a man came before Raba he used to tell him, ‘Will it please you that your children should be maintained from the charity funds?’ This ruling, however, has been laid down only for one who is not a wealthy man, but if the man is wealthy he may be compelled even against his wish; as was the case with Raba who used compulsion against R. Nathan b. Ammi and extracted from him four hundred zuz for charity.

Tosfot ad loc

If you were to say, “How did he force him to pay tzedaka?! Isn’t it accompanied by its reward, as it says, ‘in return the Lord your God will bless you’ (Deut 15:10), and we say on Hullin 110, ‘Courts are not instructed regarding any positive commandment accompanied by a reward?’”. One could say: He forced him with words,

שמות פרק כ

כְּבֹד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ לְמַעַן יָאָרְכֶּךָ יְיָ
עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יִקְנֶה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ:

תלמוד בבלי מסכת חולין דף קי עמוד ב

אייתוה להווא גברא דלא הוה מוקר אבוה ואמיה כפתוהו, אמר להו: שבקוהו, דתניא כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה - אין בית דין שלמטה מוזהרין עליה

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף מט עמוד ב

כי הוה אתי לקמיה דרבא, אמר ליה: ניחא לך דמיתזני בניך מצדקה? ולא אמרן אלא דלא אמיד, אבל אמיד - כפינן ליה על כרחיה, כי הא דרבא כפייה לרב נתן בר אמי, ואפיק מיניה ד' מאה זוזי לצדקה

תוספות מסכת כתובות דף מט עמוד ב

אכפייה רבא כו' - וא"ת היאך כפה אותו בשביל צדקה והכתיב מתן שכרה בצדה דכתיב (למען) יברכך ואמרי' בפ' כל הבשר (חולין קי: ושם) כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין בית דין של מטה מוזהרין עליה ויש לומר דאכפייה בדברים

Or the people of the town had already agreed to give a certain amount each month, and their agreements can be enforced. Further, tzedakah has two negative commandments “do not harden your heart”, “or shut your hand”.

Deuteronomy 23

²²When you make a vow to the Lord your God, do not put off fulfilling it, for the Lord your God will require it of you, and you will have incurred guilt; ²³whereas you incur no guilt if you refrain from vowing. ²⁴You must fulfill what has crossed your lips and perform what you have voluntarily vowed to the Lord your God, having made the promise with your own mouth.

Bavli Rosh Hashana 6a

Our Rabbis taught: “What has crossed your lips” - this is a positive commandment.

“You must fulfill”: this is a negative commandment.

“And perform”: this is an instruction to the court to make you do it

“What you have vowed”: this means a vow.

“To the Lord your God”: this means sin-offerings and trespass-offerings, burnt-offerings and peace-offerings.

“Voluntarily”: this has its literal meaning.

“Having made the promise”: this means things sanctified for the repair of the Temple.

“With your own mouth”: this means tzedakah

Yerushalmi Bava Batra 5:5

It says “fair scales, fair weights” (Leviticus 19:36). From here the sages said, ‘Courts are not instructed regarding any positive commandment accompanied by a reward’ [based on

א"נ קצבו ביניהן בני העיר לתת כך וכך
לחדש הלכך אכפייה כדאמרין בפרק קמא
דבבא בתרא (דף ח: ושם) דרשין בני העיר
להסיע על קיצתן ועוד דבצדקה איכא תרתי
לאוי לא תאמץ ולא תקפוצ (דברים טו).

דברים פרק כג

(כב) כִּי תִדְרֹךְ נֶדֶר לִיקְנוֹת אֱלֹהֶיךָ לֹא תֵאָחֵז
לְשִׁלְמוֹ כִּי דָרַשׁ יִדְרְשֻׁנוּ יִקְנוֹת אֱלֹהֶיךָ מֵעַמְּךָ
וְהָיָה בְּךָ חֵטָא:

(כג) וְכִי תִחְדָּל לְנִדֹר לֹא יִהְיֶה בְּךָ חֵטָא:

(כד) מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעֲשִׂיתָ כְּאֲשֶׁר
נִדְרַתָּ לִיקְנוֹת אֱלֹהֶיךָ נִדְבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ:

בבלי ראש השנה דף ו עמוד א

תנו רבנן: מוצא שפתיך - זו מצות עשה,

תשמר - זו מצות לא תעשה,

ועשית - אזהרה לבית דין שיעשור,

כאשר נדרת - זה נדר,

לה' אלהיך - אלו חטאות ואשמות עולות
ושלמים,

נדבה - כמשמעו,

אשר דברת - אלו קדשי בדק הבית,

בפיך - זו צדקה.

ירושלמי (וילנא) בבא בתרא פרק ה:ה

כתיב [ויקרא יט לו] מאזני צדק אבני צדק
מיכן אמרו חכמים כל מצוה שמתן שכרה
בצידה אין ב"ד מוזהרין עליה. [דברים כה טו]

Deuteronomy 25:15 - You must have completely honest weights and completely honest measures, if you are to endure long on the soil that the Lord your God is giving you.] - meaning appoint a supervisor of the market. So how can you say thus? Rabbi Bon the son of Hiyya said it means 'Courts are not punished regarding any positive commandment accompanied by a reward.'

Ritva to Rosh Hashana 6a

It is bewildering that we seize property for tzedakah, since it is a positive commandment accompanied by its reward - so the court is not instructed to enforce it. The Yerushalmi resolves this by interpreting "the court is not instructed to enforce it" as meaning that the court is instructed to enforce it, but if they look away and do not enforce it, they themselves are not punished as they would be for failure to enforce any other positive commandment.

But our master said that our Talmud does not agree with this. Rather, the courts are in no way instructed to enforce any other positive commandment accompanied by its reward, as we say on Hullin 110b, "They brought before Rav Nachman a man who did not honor his mother or father, and bound him. Rav Nachman said to them, "Release him, because it is taught 'Courts are not instructed regarding any positive commandment accompanied by a reward.'" If so - how can we enforce tzedakah?!

Our master resolved this by saying that tzedakah is different because the Torah says "And perform": this is an instruction to the court to make you do it." And we do not extrapolate from tzedaka to other cases because the reason for 'making you do it' is not simply the mitzvah but rather because a person placed a

- אָבן שְׁלֵמָה וְצֶדֶק יִהְיֶה לְךָ אִיפֹה שְׁלֵמָה וְצֶדֶק יִהְיֶה לְךָ לְמַעַן יֵאָרִיכוּ יָמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יִקְנֶה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: [יִהְיֶה לְךָ מִנֶּה לְךָ אֲנִגְרוֹמוֹס עַל כֵּךְ וְתִימַר הֵכֵן. א"ר בּוֹן בֶּר חִיָּה כִינִי מִתְנִי' כֹּל מְצוּה שֶׁמִּתֵּן שְׂכָרָה בְּצִדָּה אֵין בֵּית דִּין נִעֲנָשִׁין עֲלֶיהָ.

חידושי הריטב"א מסכת ראש השנה דף

ו עמוד א

ותימא האיך ממשכנין על הצדקה דהא מצות עשה שמתן שכרה בצידה ואין מוזהרין ב"ד עליה, ותירץ בירושלמי (ב"ב פ"ה ה"ה) אין ב"ד נענשין עליה כלומר מוזהרין הן לכופ אב"ל [אם] העלימו עיניהם ולא כפאוהו אין נענשין כמו שנענשין על שאר מ"ע אם לא כפאוהו,

ואומר רבינו נר"ו דלגמרא דילן לית ליה האי סברא אלא כל מ"ע שמתן שכרה כתוב בצדה אין ב"ד מוזהרין כלל כדאמרין במסכת חולין (ק"ב) ההוא גברא דלא מוקר אבוה ואמיה א"ל לרב נחמן כפתיה וא"ל דלא בעי למכפייה דכל מ"ע שמתן שכרה בצידה אינן מוזהרין עליה, וא"כ האיך ממשכנין על הצדקה,

ותירץ רבינו דשאני הכא דגלי ביה קרא דכתב ועשית אזהרה לב"ד שיעשוד, ולא גמרינן מינה לעלמא משום דהכא לאו משום מצוה דרמיא עליה בלחוד כייפינן אלא מפני שחייב עצמו ונכסיו לגבוה או לעניים,

lien on his possessions (either to God or to the poor). And just like we compel payment of debts to other people [we do so for vows] so that people not have greater legal stature than God.

Ritva to Ketubbot 49b

“if the man is wealthy he may be compelled” - because of tzedakah. And even though it is a positive commandment accompanied by a reward, and we say (Hullin 110b) ‘Courts are not instructed regarding any positive commandment accompanied by a reward’. Because that rule applies to all other positive commandments, such as honoring parents etc. But tzedakah may be compelled because of the needs of the poor, as the Torah says ““And perform”: this is an instruction to the court to make you do it.” And even though this verse is speaking of a vow, the Torah was explicit about the case of tzedakah that one had promised with one’s mouth - and the same law applies to all tzedakah because of the needs of the poor.

Ateret Paz (R’ Pinhas Zvihi, Israel, 20th and 21st century) 1:3 EH 10

The Ritva’s meaning is that the compulsion is not because of the obligation of the mitzvah, but rather because of this person’s debt to the poor - for tzedakah imposes a lien against his wealth. And this is like any compulsion against a debtor to pay her debts.

וכשם שכופין אותו לפרוע מה שחייב
להדיוט, שלא יהא כח הדיוט חמור מהקדש

חידושי הריטב"א כתובות דף מט עמוד ב
אבל היכא דאמיד כייפינן ליה. פירוש מדין
צדקה, ואף על גב דהוי מצות עשה שמתן
שכרה בצדה וקיימא לן (חולין ק"י ב') דכל
מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין ב"ד
מוזהרין עליה, התם הוא בשאר מצות כגון
כבוד אב ואם וכיוצא בזה, אבל לענין צדקה
כייפינן מפני מחסורם של עניים וכדכתב
רחמנא ועשית אזהרה לב"ד שיעשוך, ואף
על גב דהוא גבי נודר כתיב, גלי רחמנא
בצדקה שהוציא בפיו והוא הדין לכל צדקה
משום מחסורם של עניים.

שו"ת עשרת פז חלק א כרך ג - אבן העזר סימן י

והיינו דכוונתו לומר דהכפיה אינה בגלל
חיוב המצוה, אלא בגלל החוב שיש לו
לאדם זה לשלם לעניים שממונו משועבד
להם לצדקה, והוי ככפיה דפריעת בעל חוב
לשלם את חובו.